

KREŠTAN

POLITICKE A SPOLOČENSKE KATOLICKE NOVINY

VYCHADZAJÚ KAŽDÚ NEDELU NA 16 STRANACH.

Predplatná cena:

Na celý rok	2 zl. — kr.
Na pol roka	1 " — "
Na štvrt roka	— " 60 "

Jednotlivé číslo 4 kr.

Majitelia a vydavatelia:

MIKULÁŠ LEPSÉNYI
a **GERHARD NÉMETH.**

Redakcia a vydavateľstvo: V Budapešti
VIII. ker., Práter-úlica 44.

sem sa majú posielat predplatky, jako i dopisy do novin, ohlášky a náhodné reklamácie. Cena jedného 5 stĺpcového malého riadku je 10 kr. Rukopisy sa naspák nedávajú.

Vrele odporúčame krajinský sústredný sklad
kresťanských potravných spolkov.

Horiaci kostol.

Kresťania! kupujte len u kresťanov!

Či búrka, či pokoj?

Nenie to už žiadna nová zbraň u našej liberálnej vlády, že zodpovednosť za spoločenské, národohospodárske nešťastia vždy na krky druhých zvaliť sa vynasnažuje. Odkedy slúhovia liberalizmu do árendy vzali aksamietové stolce vysokých úradov, nebolo toho nešťastia, tej chyby, pri ktorej by s mužskou otvorenosťou boli sa uznali, že sú vinní.

Keď s jejich nespravodlivou politikou nepokoj, trmu-vmu zapríčinili, uvalili to na daktorú opozicionálnu stránku, že táto so svojím pokračovaním, predčasným na zodpoved' bránim, ostrými rečiami nebezpečenstvo ešte rozšírila.

Keď s násilnosťami, bezzákonnými nariadeniami nespokojnosť zapríčinili, tiché zmýšľanie ľudu v náruživosť rozbúrili, i vtedy daktorá opozícia bola tomu na príčine.

Keď Rakúsku zapredali záujmy vlasti, keď voči bezúzdnyim požiadavkam Rakúska uponíženo všetky požiadavky mu odhlasovali so svojou poslušnou väčšinou a keď pod ťažkými následkami tohto škodlivého, otrockého uponíženia ľud bolastne stonal, oh ani vtedy tomu vláda vinná nebola. Nie! Vinný bol Franc Deák, mudrc vlasti a jeho spoločníci, ktorí vyrovnánie učinili.

Pri vlašajších voľbách, keď peniaze, podplatenie a hmotné výhody boli celým programom liberálov, keď ľud pri vykonávaní svojích práv s bodákom, žalárom, klamom a násilnosťom hatili, keď toto neľudské pokračovanie u nás i lepšieho citu liberáli za hnusné považovali, keď cudzozemsko s pohoršením sa dozvedelo o neslýchaných ukrutnosťach volebných, ó ani vtedy tomuto všetkému nebola vláda na príčine. Liberáli to hovorili: protiviac sa stránky, ale najmä tá ľudová stránka je tomu vinná; pretože táto osvietila ľud, táto ho zo spánku prebudila, táto odokryla nemravnú a škodlivú politiku vlády.

Vláda vždy hľadala druhého hriešnika a trebárs viac razí, skoro vždy vykukalo zpod kepeňa jej „múdrosti“ koňské kopyto, preto predsa pyšno si na prsia bije, že ona má nevädnuce zásluhy.

A túto faleš ešte i teraz svetu roztrubujú! Poriadok prevracajúci socializmus rýchlo sa šíri vo všetkých vrstvách spoločenstva. Bieda ľudu, neprírodné množenie sa kapitálu, prechvaty úradníctva, všetko sú tomu na príčine, že sa táto zlá zelina socializmu u nás so dňa na deň tak úžasne šíri a vzmáha.

Ale vláda, keď sa nešťastie ešte len začalo, keď ju s tej a s onej strany prosili, upozorňovali, aby tejto nemoci patričným spôsobom odpomôhla, ju zastavila, vtedy nestačila sa s tým zaoberať. So svetochýrnymi novými poriadkoma „oblažovala“ ľud. Sadla si na paripu cirkevnopolitických zákonov a tak svoj kunšt, svoj rozum preukazovala, aby takto svoje „zásluhy“ spolu ale i farchy ľudu zväčšila.

Keď už potom isté znaky ukazovali, že poriadok prevracajúci socializmus veru i u nás úrodnú pôdu našiel, vtedy zase chytili sa starú pieseň spievať a škodoradostne hlásali, že ľudová stránka je príčinou socializmu, ona ho šíri. Našli zase prostriedok, aby svoje chyby na druhého zvaliť mohli.

Avšak bárs ako chce vláda hriech šírenia sa socializmu na druhého krky zvaliť, to sa jej nedá.

So zdravým a celým rozumom každý človek nahliadnúť musí, že zodpovednosť vládna stránka znáša.

Keby bola vládna strana v patričnom časi obhájala záujmy malých remeselníkov a hospodárov, keby bola prekazila neprírodné šírenie sa kapitalizmu, keby nebola podporovala kapitál, burzu (tržište), keby nebola všade a vždy cestu nemravnosti otvorila, keby nebola vieru napadla, keby sa nevynasnažovala pod heslom liberalizmu hmotárstvo do spoločnosti pokradomky uviesť, veru dneska by sme pre socializmus spokojne odpočívať mohli.

Teraz im už na krkoch nešťastie visí. Kupeckí pomocníci, ženci, tehliari jedon za druhým probujú si so strajkom pomáhať a svoje namyslené alebo i skutočne jestvujúce biedy a neresti odstrániť. Teraz zase tak na chytre hľadá naša vláda namiesto seba druhých hriešnikov, pretože jeden nenie dostatočný. — Už aj našla jedneho, ale tomu sa veru nepoteší. Pre strajk budapeštiánskych tehliarov robí priemyselne predstavenstvá zodpovednými, pretože tieto fabrické kantine a janči-bankovky trpely.

Avšak tu čertovsky do klepeca padla. Hlavnomestská rada obrátila vyprášajúcu palicu pána ministra a dala mu za odpoveď, že práve sám minister s jedným starším uzavretím odobril janči-bankovky a že s ministerským povolením i v štátnych fabrikách gšeftovalo ako len kto môhol s janči-bankovkami.

Hľa starú pieseň teraz sám minister spievať musí, nemá mu ju kto namiesto neho odspievať, ba ani len pomocníka nenašiel!

Čo len k tomuto povie pán minister? Kto šíri socializmus? A či hádam kantine a fabrické janči-bankovky slúžia ministrom za prostriedok proti šíreniu sa socializmu?

Prečo si oni svoje vysoké osoby tiež s tymato bankovkami vyplácať nedajú, či by sa im takéto vyplácanie nezдалo?

Ináč zvedavo čakáme odpoveď ministra na interpelláciu (oslovenie) *Rakovszkého*. Pravdepodobné je, že minister zase interpelovať bude vyslanca *Rakovszkého*, ako sa opovážil do záležitosti tehliarov miešať. Ba ani na tom sa čudovať nebudeme, jestli pán minister *Lepšényiho* a *Rakovszkého* za socialistov vyhlási a v mene vlády zodpovednosť na nich zvalí za strajk, ktorý tehliari proti tehliarskym fabrikantom viedli.

Na také veci sme my už navyklí. Je to stará taktika vlády, lenže s ňou ďaleko nedôjde, lebo prv-neskôr predsa sa pri tom smrteľno popáli.

Tú istú taktiku užíva teraz i vláda ešte vo väčšej miere. Pri voľbách spáchané násilnosti, falšovanie menoslova (volebný lajster) a hlasov nedajú pokoja tým, ktorí to spáchali; nie preto, že by mali svedomie, že by ich to svedomie hrýzlo, ale lebo sa predsa hanbia pred svetom, keď vyslanci ľudovej a druhých opozicionálnych strán každodenne zrkadlo im držia pred oči, zvláštne ale keď novinky to všetko po celom svete rozširujú a každodenné s novými dôvodmi dokazujú, že liberalizmus na škodu, nešťastie a záhubu vlasti účinkuje.

Všetko toto je len preto, lebo ináč by sa nemôhol udržať pri moci a majetku masných hrncov a aj preto, lebo musí tak skákať a tancovať, ako v Leopoldovom okresi hrajú na huslách a cingajú so zvoncom.

Toto bolo príčinou, že so 16. §-om chceli svobodu tlače zničiť, a pretože sa im to nepodarilo, chcú teraz aj vyslancom v krajinskom sneme na ustá zámčok dať, s tým, že chcú do života uviesť takzvanú „klotúr“. Čože je tá klotúr? Klotúr je to, keď niekto navrhuje na sneme zavrenie pojednávania a o tomto návrhu bez pojednávania, shromaždenie cestou hlasovania rozhodne. Obyčajne ešte záverečné reči držia prednášateľ a poverený rečník každej stránky. Kde je teda klotúr zavedená, pri každom pod hlasovanie padajúcom bode vyslanci všetkých strán môžu rečniť raz, najviac dva razi, keď väčšina nechce, aby sa väčšie pojednávanie začalo. Takýmto činom zákonodarstvo celkom do moci väčšiny a vlády prepáda a opozícia ledvy môže i tie najvážnejšie otázky pod podrobné posudzovanie vziať. Po niekoľko rečiach a hlasovaní chytro sa vy-

bavia tie najvážnejšie záležitosti a každá opozícia je v snemovni nepotrebná a nemožná, keď vláda a ju podporujúca väčšina dačo previesť chcjú. Klotúr je teda snemové tyranstvo ústavného ministerstva a vládnej väčšiny.

Aby to previedli, zadá Bánffy pred snemovňu návrh o „klotúr“, ale to opozícia nemôže prijať, jestli sa nechce zriecť svojho práva a svobodného vyslovenia svojho presvedčenia a svedomitého zástupiteľstva svojich voličov. Ponevác terajšie násilné pokračovanie vlády ta by veci priviedlo, že by so žandarmi rozohnali opozicionálnych ablegátov a na celú krajinu by hrobovité mlčanie doniesli ako v cintoríne, a to všetko len na to, aby Bánffy, Tisza a jeho prvrženci na krajinu väčšiu kvótu zvalili a svoje panovanie na večné veky zabezpečiť mohli.

Od začiatku do konca sme vysvetlili panovanie liberalizmu, jeho šafárenie na mravnoboženskom, hospodárskom, politickom a administratívnom poli a sme sa presvedčili, že všetko ztratíme, jestli by sme proti nemu dotedy nebojovali, dočím ho úplne nepremôžeme a blahobyť, svobodu, rozkvet a náboženský pokoj vlasti nevydobijeme. — Hore sa teda Bratia! neopúšťajte jeden druhého, veď sme videli pri autonómických voľbách, čo môžeme, keď svoj k svojmu drží.

Krajinský sústredný sklad kresťanských potravných spolkov.

Budapešť, IX., Ferencz-körút 16.

Máme tú česť s úctou na známosť donášať, že sa „Krajinský Sústredný Sklad Kresťanských Potravných Spolkov“ už otvoril.

S veľkými a nepredvídanými ťažkosťami sme museli zapasiť, pokiaľ sme tento osožný a skrze všetkie potravné spolky dávno žiadaný a na najvyš potrebný ústav založili a tenže všeobecnému blahonosnému účinkovaniu odovzdať mohli. Tieto ťažkosti nie len takí stavali mu v cestu, ktorí sú každému kresťanskému ústavu sprisahani a smrteľní nepriatelia, ale i takí, ktorí by následkom svojho úradného postavenia napomáhať alebo aspoň nestránno sa chovať mali oproti každému statočnému kresťanskému podniku. Nerozobierame tu nadrobno tie všeliaké úražky a závistlivosti, ktoré proti nášmu podniku s pekelnou zlosťou činiť započali a ich činia; neudávame obširne všetkie tie zlomyseľné alebo bezzákladné chýri, s ktorými sa vynasnažovali podkopať dôveru a spoľahlivosť oproti nášmu bezzistnému podniku: dostať sa k jejich označeniu to udat, že

našly sa uhorské kupecké účastinárske spolky a veľkokupecké spoločnosti, ktoré ani pri platení s *hotovými peniazmi* nechceli nám svoj tovar predať, kdežto i k tomu ostatnému židovskému sklepníkovi alebo tovarnému úžerníkovi pošlú svoje offerty alebo ponúkajúcich cestovných agentov.

Tieto úražlivé prekážky a ushovory veľkokupeckých spolkov oddalovaly síce sriadenie kresťanského sústredného tovarného skladu, avšak jeho uskutočnenie prekazit nemôhly. Na našej ciele povedomej usilovnosti, kresťanskej horlivosti a nezlomnej vytrvanlivosti zlomily sa všetky figle a zlomyseľnosti nepriateľov kresťanskej myšlienky.

Zvítazila kresťanská obchodná zásada; povstal: „Krajinský Sústredný Sklad Kresťanských Potravných Spolkov.“ Už vystál veľkú ohnivú próbu a teraz s úplnou ochotnosťou stojí k službám veľactených Riaditeľstvi kresťanských potravných spolkov.

Náš podnik má trojaký cieľ:

1. v slušnej totižto dľa možnosti v *najlacnejšej cene* liferuje dobrý a nepofalšovaný tovar a portieku;

2. *oblahčuje prácu* správam potravných spolkov, osvobodiac ich od toho unavlivého a zavše i zlostného hľadania a spytovania, pri ktorom každý jednotlivý tovar a potravný článok z druhého a z druhého prameňa, od druhého a druhého kupca, raz z toho raz z onoho mesta zadovážiť museli, kdežto teraz v jednoduchom liste každý potravný a obchodný článok *pod jedným klobúkom* zadovážiť môžu v našom krajinskom sústrednom sklade;

3 s týmto my znamenito napomôžeme životaschopnosť jestvujúcich kresťanských potravných spolkov a oblahčíme im dosiahnutie jejich šlachetného cieľu, totižto toho cieľu, že voči nesvedomitým kupcom-úžernikom s prospechom môžu konkurenciu podujaf a nášmu dobrému ľudu lacný a dobrý tovar podať; Z druhej stránky zase s týmto napomôžeme utvorenie nových potravných spolkov i na takých miestach, kde predtým ani nemysleli alebo ani myslieť nemôhli na toto pre veľké ťažkosti zaobstarania tovaru; a z tejto príčiny i vzhľadom tohto srdečne poslužíme poučením a potrebnou vzorkou k základným stanovám.

Pri všetkých týchto hmotných výhodách nesmieme z očí spustiť ten vznešený, mravný vydobytok, že s naším podnikom a k nemu sa sdruženými vidieckymi spolkami spojené dokážeme svetu, že sa *kupectvo i na kresťanskom základe* prevádzať dá, a od základu srútime to smiešne predpokladanie a zlomyseľné oslepenie, ako by v Uhorsku len žid bol vstave

kupcom byť, ako by sedemnást millionov kresťanského ľudu v ríši Sv. Štefanskej bez židovských kupcov ani obstáť nemôhlo. Preto vyzívame každého veriaceho kresťana, aby sa k nám pripojil, aby sme takto so spojenými silami našu krajinu zpod cudzieho jarma a s tým spolu náš dobrý ľud od vycievania nesvedomitých pijavíc osvobodiť mohli. Takto pozdvihneme cit kresťanskej spolupatričnosti a kresťanskú lásku ku spolubližnému, ktorá nenávidí žiaden národ, avšak slabého svedomito bráni oproti násilenstvu a podvodu mocných a nesvedomitých ľudí.

Po tomto dôverlive sa obraciame na veľactené Riaditeľstvá kresťanských potravných spolkov s tými krátkymi slovami: *Ráďte oprobovať a sa presvedčiť o tom, že čo my slovami sľubujeme, to i skutkami dokážeme.* K poučeniu nech slúži výťah nášho veľikého potravného cenníka, ktorý teraz rozpošleme.

S úctou

Krajinský Sústredný Sklad Kresťanských Potravných Spolkov.

Mikuláš Lepsényi, v. r.

krajinský vyslanec,
hlavný správca.

Františ Csippék, v. r.

b. kupecký hlavnoškolský riadny professor,
správca.

POLITICKE CHYRY.

Liberálny figel. Ministerpredseda Bánffy nevediac kam z konopí pri terajších opozicionálnych stránkach, tamtú nedeľu zašiel do Ištu ku kráľovi, aby o veciach zprávu dal a radu pýtal, lebo jestli to i ďalej tak pôjde, nuž veru sa mu nie len terajšie návrhy ale i vyrovnanie s Rakúskom previesť nepodarí a vtedy mu je koniec, môže ísť odkiaľ prišiel. Nuž a e čo vykonal, o tom nikto nevie, doista sa mu nie priam dobre viedlo, keď sa nikomu nepochváli. Avšak páni liberáli aby opozíciu nasrašíť mohli — ako obyčajne — to roztrubujú, že kráľ dal povolenie, aby Bánffy proti opozícii násilnicky zakročil, ponevác zakračvanie opozícii im gšeft kazí. Takto hľa sa liberáli pod kepienok kráľa chcú zakryť a opozíciu od ďalšieho boja odviešť. Len to je dobre, že sa ich nikto nebají a že im viac nikto veriť nechce, keďže vždy nepravdivosť hlásajú a konajú.

Ohľadom práva shromažďovania sa pozoruhodné rozhodnutie vyniesol nedávno minister vnútorných záležitostí. Jeden okresný hlavný slúžny totiž s prvostupňovým výrokom a podžupán s odobrením tohože pre vydržávanie u predstavenstva obce alebo vrchnosti neoznámeného a bez dovolenia vydržávaného shromaždenia jedného administrátora na

splatenie 50 zlatkovej pokuty, alebo na prípad nesplatenia tejto summy na 10 dňové zavretie odsúdil. Minister zničil tento výrok a obžalovaného celkom osvobodil, pretože shromaždenie sa nedialo počas všeobecných ablegátskych volieb, a taktiež nedialo sa počas jednotlivého volebného pohybu a z príčiny tejto na tento prípad nemôžu ani nariadenia zák. článku: XXXIII. z roku 1874. plnými byť.

Klepnúl mu na prsti. Vládny vyslanec Franc Heltai vo svojej v snemovni povedanej reči a v novinkách upodozrieval grófa Alexandra *Károlyiho*, že tento veľmož medzi ľuďom socializmus šíri, keď opisuje to smutné postavenie, do ktorého liberáli gazdov a chudobný ľud uvrhli a keď dáva rady, ako by vláda týmto biedam odpomôcť mala s pokojnými prostriedkami. Pravda Heltai si ani nemyslel, že on veru nemôže vládu v tomto ohľade zastávať, keďže i on je tuhý liberál a z tých masných hrncov aj jemu tečie. Nuž vysvetlil mu to potom opozicionálny ablegát Arpád *Szentiványi*, ktorý hovorí, že Heltai vydáva z poverenia ministra kupeckých záležitostí železničiarkeho „Kalauza“, pri čom má ročne 15 tisíc zl. dôchodku. Predošlý redaktor Karol *Vadnay* sa zrieknuť z toho úradu, lebo sa to s ablegátskym úradom nesrovnáva — Heltai ale ešte druhých čestných ľudí napáda. *Szentiványi* by jeho nesrovnalosť (inkompatibilitu) snemu oznámil, ale vie, že by Heltaimu mandát ponechali, preto len toľko hovorí v záujme vecí.

Pokoj medzi Gréckom a Tureckom môžeme považovať za istý, pretože turecké vojská už celkom zanechávajú grécke kraje, menovite Tessáliu. Krajinské hraničné chotáry sú už ustálené, Grécko a Turecko ich prijalo. Teraz pojednávajú veľposlanci európejských mocností o peňažitých vojenských útratách a je nádej, že sa i v tejto otázke usrozmujú. No veď toho nepokoj a krvepreliatia už dosť bolo; úplný pokoj si obe krajiny žiadajú.

Srbsko kupuje zbraň. Srbské ministerstvo vojenských záležitostí dalo zpraviť 110 tisíc lebelovských ruského sriadenia opakujúcich pušiek v cene 7 millionov frankov vo francúzskych štátnych strojných fabrikách. Pušky majú za 8 mesiacov už zhotovené a do Srbska dovezené byť. Vojenná sila Srbska je s týmto nariadením s vojennou silou susedných krajín rovnaká.

Vládna strana sa poddala!

Hľa to je výsledkom tých veľkých krikov, strašného vyhrážania, urážania a márnenia času. Vládna strana nahliadnuc nespravodlivosť svojich návrhov a nezlomnú bojovnú vytrvanlivosť opozície: ustúpila od svojich požiadavok, poddala sa opozícii! To je veľký úspech opozície, pretože s týmto je zachránená svoboda tlače; je odvrhnutá snemová klotúr a čo je najdôležitejšie, vláda neučiní predostretie stranivá povýšenia kvóty, ale ustáli takzvané provizorium (dočasný stav), dľa ktorého spo-

ločné výdavky s Rakúskom na dva roky z našej stránky nepovýšia sa.

Nuž pekný to účinok od opozície, že toto vymôhla, ale kdeže zostal návrh o cukrovej odmene? Tento vláda prevede. S týmto si opozícia veľmi poškodila, pretože hlásala, že cukrová odmena je pre krajinu škodná, viac millionov zlatých ztraty donášajúca — predsa ten návrh bude zákonom. Inšie hlásať, a zase inšie konať: to jej veľmi dôveru a pravdomlivosť soslábí. — Medzi opozíciou výlučne len ľudová strana nechcela a nechce tento návrh o cukrovej odmene prijať, pretože je škodlivý a krajinu o viac millionov zl. donáša. Nuž len to je pravdivá, blahobyť ľudu na srdci nosiaca stránka, ktorá radšej zhyne, nežli by proti záujmom vlasti a ľudu dačo konať mala. Taká strana zaslúži nás všetkých úplnu dôveru. Nech žije!

Toto vyrovnanie je vlastne gšeft medzi opozíciou a vládnu stranou. Opozícia teda kúpila svobodu tlače za tie ohromné milliony, ktoré následkom prijatia návrhu o cukrovej odmene krajina vláde dá pre tých millionárov fabrikantov cukrových, čo nás tak strašne oškádzajú.

Vláda sa radšej opozícii poddala, aby len svoju zaviazanosť oproti cukrovým fabrikantom splnila a v jejich láske zostala. Tí ľudia všade len za gšeftom idú; hja, fažko sa to od masných hrncov odvyknúť.

Budapeštianski tehliari.

V minulom čísle „Krestana“ sme sľubili nášmu ctenému čitateľstvu, že o strajku budapeštianskych tehliarov a jeho výsledkoch obšírnejšiu zpravu podáme. Pri polepšení ľudského položenía týchto sužovaných ľudí veľké zásluhy má ľudová stránka a najmä jej vyslanci Štefan *Rakovszky* a Mikuláš *Lepsényi*, ktorí sami šli k strajkujúcim tehliarom o tomto strašnom jejich položení sa presvedčiť, jejich biedy preskúmať a ponosy vypočúť, a po tomto šlachetnom vyskúmaní jejich pomerov Štefan *Rakovszky* na sneme ich zastal a na vládu interpelláciu zadal, či chce týmto neľudským a bezzákonným pomerom a živobitíu tehliarov odpomôcť? Následok tohto bol, že vláda cestou okresných predstavenstiev proti vodcom fabrik vyšetovanie nariadila a fabrické

kantíne zrušili, ale to len na oko, lebo vskutku i teraz sú kantíne, lenže ich viac dozorca tehliarov v rukách nemá, ale druhému ich oddal. Nuž s tým sa robotníkom nespômohlo, jedno bolo za osemnásť a druhé je bezo dvoch za dvadsať, kabát je ten istý len golier prišli druhý. Kvartíle im popravili, ale veď to už dávno dľa zákonného nariadenia urobiť mali, lebo títo kvartíle boly horšie nežli sviňské chlievy, tak že statočný človek by sa Boha bál a sveta hanbil do takýchto nezdravých a špinavých dier svojho spolubližného dať bývať. Nuž smutné a žalostné bolo polozenie budapeštianskych tehliarov a že vec k väčšej vzbúre a krvepreliatu — ako sa očakávalo — neprišla, má sa ďakovať tamejšiemu katolíckemu duchovenstvu, čo ľud zbúrený krotilo, tešilo a dľa náuk kresťanskej viery poučalo, aby sa v svojej rozhorčenosti takýchto výstupkov nedopustil. Teda i tam, kde je krveprelatie isté, kde ľud bez nádeje zúfa a násilných prostriedkov sa chytá, kresťanská viera, ktorú ako pri známých nám zákonoch liberalizmus tak prenasleduje a tupí, je najlepším prostriedkom k pokojnému riešeniu takých vecí, ktoré by sa na tom svete žiadnym spôsobom pokojne riešiť nedaly. Reč a interpelláciu Štefana Rakovszkého tu nižej podávame.

Stefan Rakovszky

vyslanec ľudovej strany,

stranivá tehliarskeho strajku v snemovni nasledujúcu reč povedal:

Ctená Snemovňa! (Čujme!) Už skoro dva týždne tomu, čo pojednávame o tomto návrhu, či máme dať veľkým kapitalistom 9 millionov. Vládna stránka medzi iným i s tým to odôvodnila, že i v záujme robotníkov musíme ten návrh odhlasovať! (Krik. Čujme! Čujme!) Posledné dni dokázaly, ako napomáhajú fabrikanti, veľkokapitalisti robotníkov. (Pravdu má; tak je! na ľavej a krajnofavej strane.)

Všeobecne známa vec je, že strajk vypukol v prvom dni tohto týždňa. Mňa na toto jeden robotnícky časopis upozornil, kde boly strašné veci o robotníkoch popísané, čomu som ja neveril, ale so súdruhom Mikulášom Lepšényim sme sa sami išli presvedčiť na tvárnosť miesta o veciach.

Presvedčil som sa, že robotnícke pomery sú o mnoho horšie, nežli to tie robotnícke novinky opisujú. S dovolením ctenej Snemovni prečítam pár odsekov ako pracujú títo socialdemokrati a v akom svetle predstavujú vládou popáchané chyby. Táto časť nasledovne znejie: „Len jedna z ľudskej dôstojnosti pozbavená bestia môže tak nakladať so svojim spolubližným, ako s bratmi robotníkmi nakladajú, a aby sa ani z ramien svojich drancierov vymôcť nemôhli, vzdor zákonu 10%-ov

zarobených peňazí im pod titulom usporenia odtiahnú a čo by mali akú potrebu na ne, pred Sv. Michalom im ich nevydajú.“

Ja som sa presvedčil o tom, že je to čistá pravda. Vzdor zákonnému článku XVII. z roku 1884. fabrikanti im 10%-ov z robotnej mzdy ztiahnu a až po ukončení pracovnej doby vydajú; keď by prv odísť chceli, peniaze im nevydajú. Vzajúme pravdy musím vyzdvihnúť, že dve fabriky teraz pri povstalom strajku vydaly v sporiteľni na knižky uložené vklady.

Čo sa samej práce týka, to prevyšuje všetku nesvedomitosť, to je opravdivé vykoristenie pracovných síl a nemyslím, žeby i ten posledný robotník v bani tak ťažko pracoval, ako títo chudáci tehliari. Dľa robotníckych novín „Népszava“ a tie tu pravdu majú: „Ráno od 3—4. hodiny jednohodinové jedenie nerátajúc, v jednom dúšku musia pracovať, zvláštne hovädskú prácu konať do večernejšej 9. hodiny. Tejto vykonanej práce mzda sa potom dvíha po 60—70 kr. Jestli robotník následkom tohto napnutia iba ku svítaniu sa prebudí a neskorej dôjde do tehlovne, čo len o 5 minút, 50 krajciarov pokuty musí znášať. (Pohyb na ľavej strane.) Prosím, to je v skutočnej protive so 117. §-om priemyselného zákona, ktorý takto znejie: Dennú prácu ráno pred piatou hodinou začať a večer po deviatej hodine predĺžiť nesvoboda.“ Šoma *Visontai*: I to je dost zle! Štefan *Rakovszky*: Pravda, o kontrole tu ani slychu, appellácia tiež vôbec miesta nemá, lebo komu sa nelubí, tomu prácu za vypovedanú vyhlásia.

Presvedčil som sa i o tom, či sú byty vskutku také mizerné, také zlé, také nezdravé a začal som ich obozerať v tehliarni Lechnerovej. S mojim cteným priateľom *Lepšényim* sme vstúpili do jedného robotníckeho domu, videli sme dve malé izby, nie o moc väčšie, ako stôl v Snemovni. Videli sme, že dážd sa núter leje a tam bývajú chudobní robotníci, tam odpočívajú i cez noc po dennej unavlivosti. Sú tam kachle, takzvané ringy, v ktorých vypalujú tehly. Vrchnia časť týchto ringov slúži im za byt, tam spia v tej strašnej horúčosti, kde dňom-nocou kúria, tak že vskutku opálení vychádzajú ztadiaľ. Ďalej videl som v tých tehliarniach jednu maštal — robotníci ju volajú kasárnou — to je zo zdravotného, mravného a každého ohľadu najpohoršlivejšie. Maštal je asi tak dlhá ako táto sieň, deskami obitá a medzi deskami a chodbou je taký úzky priestor ako tento malý gánok a tam spia spolu rodičia, deti, mužskí, ženské, zdraví a chorí. Avšak to neni dosť. Táto maštal je i podelená a na polposchodí sú také isté pomery ako dolu. Ja som videl vo Viedni hnušné tehliarske byty, ale to boly paláce proti týmto.

Keď som prišiel medzi robotníkov s mojim ct. priateľom *Lepšényim* a videl som tam strajkujúcich robotníkov, pýtal som sa jednej ženy, prečo nepracujú, veď za 1000 tehál dostanú 2 zl. Na to mi odpovedala: prosím, ja tie 2 zl. i s mojim mužom dostanem. My

musíme ráno o 3. hodine vstať, o 4 už pracovať až večer do deviatej a len horko-fažko zhotovíme 1100 tehál, lebo my musíme namiesto 1000 tehál tisíc i sto spraviť, to je u nás všade už taký poriadok.

Rečník ďalej opisuje to protizákonné pokračovanie tehliarskych fabrikantov, že ľudu cez pršľavý čas práce nedajú, vzdor tomu, že to zákon tak nariadzuje, keď robotník od kusa pracuje. Denný plat je tento: mužskému platia 70—80 kr. denne, ženskej 35—40 kr. — Aký pomer je medzi robotníkom a fabrikantom, dokazuje tento príklad. Jeden robotník chcel ísť domov na žatvu, lebo keď tu pršalo, nemal práce, musel darmo bez platu postávať. Avšak fabrika Lechnerova mu to nedovolila, zadržala mu kauciu. I druhí chceli odísť, ale im nechceli vydať vyrobenú mzdu.

Strašné drancierstvo, škodenie a nemilosrdenstvo je kantín a janči-bankóvky. (Tak je! Tak je! na ľavej a krajnolavej strane.) V čom to záleží, to každý vie. Najviac to upotrebujú v tehliarňach starobudinských. — Ja len na to upozorňujem p. ministra, aby dľa zákonného nariadenia priemyselná vrchnosť aspoň raz do roka prezrela tieto miestnosti a pomery, a o nich obširnú zprávu podala ministromu priemyslu a kuppetva.

Rečník ďalej pýta sa ministra, akým spôsobom môžu fabrikanti násilím k práci nútiť robotníkov, tých dať biť, z izby vyhodit a vyhnat. Jemu viac robotníkov ukiazalo policajtmí ubité telo. Ako sa to srovnáva so svobodou a so zákonom? Veru tieto páni majú divný pochop o svobode, rovnosti a braterství. A to vidím, že sa oni nevedia pozdvihnúť k tej evanjeliumovej pravde, ktorá hovorí: *čo ty nechceš, aby ti činili, to nečiň ani ty druhým*, pridajúc k tomu náuku lásky: *dám vám nový zákon, tak, ako ja milujem vás, milujte sa i vy; nepozdvihnete sa k tej evanjeliumovej pravde: hoden je robotník svojej mzdy, keď nebudete sberať milliony z potu delníkov, nedbajúc o to, že pustošíte jejich rodinu, zdravie a život.* (Živý súhlas s ľavej a krajnolavej strany.)

Rečník potom zadal dve interpellácie; prvú na ministra obchodu a druhú na ministra vnútorných záležitostí, vyzíva ich, či majú o tomto všetkom patričnú známosť, či chcú dľa zákonného nariadenia týmto nerestam odpomôcť a patričných vianíkov príkladne potrestať?

Predseda: Tieto interpellácie uvedem na známosť p. ministromu obchodu a p. ministromu vnútorných záležitostí. — *Uvidíme následky a odpoveď!*

Krajinský snem.

Liberálnej stránke so dňa na deň sa horšie vedie. Keď nevedela previesť §. 16. oproti tlačovej svobode a cukrovú odmenu, nuž Bánffy predostrel návrh, aby sa snemové zasadnutie predĺžilo a takto majú dostatočného času tie hore spomenuté dva návrhy čím skorej pojednali a prijali. Lenže sa zase prerátal.

Oppozícia ani tento posledný návrh prijať nechce, lebo potom by s ňou Bánffy celkom rozkazoval. Nuž trvá boj o život a smrť vládnej stránky. Oppozícia sa chválibne drží a najmä ľudová stránka, ktorej rečníci deň po deň p. Bánffyho a jeho mamelukov kapitalne farbía. Návrh prijali, ale Bánffy sa poddal.

Snemovňa vyslancov.

Zasadnutie 21. júla.

Pojednávania návrhu stranivá predĺženia času zasadnutia od 2. do 3. hodiny popoludní.

Dneská boly všetky stránky zvedavé, čo povie vláda na tú podmienku, aby Bánffy 16. §. o tlačovej svobode upustil. Ako to ľudová stránka celkom isto vedela: odpoveď vlády bola tá, že ona otázny §. nevynechá 16. § chce previesť a nechce sa vyrovnat: to by bolo strašné zahanbenie na opozíciu, ktorá chce s vládou sa vyrovnat — vyjmúc ľudovej stránky, ktorá hneď zo začiatku osvedčila, že sa ona s Bánffym vyrovnat nemôže, lebo svoje presvedčenie a ľud zapredať nemôže, a keď všetci upustia, ona sama povede boj oproti vládnej stránke.

Toto dnes Snemovni jej predseda: Ján Molnár i oznámil. Aj to osvedčil, že on neprijmá návrh o predĺžení snemového zasadnutia. My sme tu boli cez celú zimu, my sme pracovali, pojednávali, avšak väčšinu vládnej stránky sme tu nevideli. A tí teraz sem prišli, aby ako dáka mašira, o predĺžení zasadnutia hlasovali.

Ďalej rečnili Franc Kossuth a gróf Albert Apponyi, ktorí tiež nesúhlasia s návrhom o predĺžení zasadnutia. Naposledy držal reč: Franc Šima, v ktorej obširne dokazoval, že vláda nemá práva k tomuto návrhu.

Zasadnutie 22. júla.

Po včerajšom osvedčení vlády dnes každý vedel, že je už koniec vyrovnania sa vlády s opozíciou. Začali teda návrh vlády o predĺžení zasadnutia pojednavať. Prvým rečníkom bol: Anton Mócsy, z ľudovej stránky. Začal reč so Štefanom Tiszom, ktorý opozíciu tvrdohlavosť na oči vyhadzuje. A akože robil jeho otec Koloman Tisza roku 1872, keď on to isté činil? Nuž ale liberál ostal len liberálom; Koloman Tisza r. 1872. svoju obštrukciu za spravodlivú uznával, ale dneská keď to iní činia — to je hriech, to je detinské protivienie sa. Liberáli tí vždy svoju mienku menia, nuž nech si nemyslí mladý Štefan Tisza, že on opozíciu nastraší s jeho hrczbami, ba práve opozícia tým silnejšie sa postaví proti takejto bezzákonnosti. — Návrh o predĺžení zasadnutia je nepotrebný, keď nijako dokazať nemôžu potrebu §. 16-ho a užitočnosť cukrovej odmeny, vtedy na darmo chcú opozíciu takto premôcť, ona sa nepoddá. Návrh neprijíma.

Po ňom hovoril Gustáv Groisz, z liberálnej stránky za Bánffyho návrh. Chcel vysvetlovať opozíciu jej nesprávne držanie, ale ho strašne vysmiali, ponač je on snemový úskok, kedysi bol pri národnej stránke a teraz prestúpil ku vládnej. Nuž čo on koho bude učiť ako sa má držať, keď každú chvíľu kepeň prevracia a druhé zásady zastáva.

Na jeho reč odpovedal opozicionálny A. Komjáthy, že sa tomu teší, že Groisz neučí viac na universite, ponač by s jeho naukami mládež pokazil. Rečník neprijíma návrh vlády, ponač vtedy by vláda bársaké škodné návrhy previesť môhla. Oppozícia sa ne-

môže na toto odhodlať, keď v budúcnosti isté návrhy nezná. On to prijať nemôže, a keby to jeho stránka prijala on hneď z nej vystúpi. (Hlučný potlesk zľava.)

Zasadnutie 23. júla.

Niektorí očakávali, že vláda predsa len pri §. 16., ustúpi ale tá ani len o oprave počuf nechce. Prvým rečníkom bol dnes: Rudolf Páder z ľudovej strany. Zadal návrh, aby sa o tomto návrhu Bánffyho ani nepojednávalo, lebo veď snemovňa má dosť času, len ho treba dobre podeliť a vtedy nemusia liberáli predĺženie snemového zasadnutia žiadať. To dlhé sedenie je i tak na zdravie škodlivé a potom teraz v tejto horúčosti by len môhli vyslanci doma odpočinúť. (Súhlas zľava.) — Po ňom rečnil Ludvik Okolicsányi proti návrhu. On ten návrh prijať nemôže, pretože predĺženie zasadnutia je útok na zdravie vyslancov. Tento návrh je nie v záujme krajiny, ale iba vládnej strany, ktorá chce opozíciu násilne premôcť.

Nasledoval liberál August Pulszky, ktorý návrh vlády odporúčal. Najprv mierno rečnil, a počúvali ho, ale ako začal opozíciu upodozrievať, vypukol veľký krik proti nemu tak že ledvy reč dokončil.

Po 5. minútovej prestávke mal reč opozicionálny Ján Hock, ktorú opozícia s hlučným potleskom odmenila. Návrh neprijíma. Zazlieva vláde, že sama je na príčine, že sa pokonať nemôžu, keď takých ľudí posielajú ku pokonávaniu ako Pulszky a Tisza, ktorých v opozícii každý nerád vidí. Vlastne títo sú na príčine, že vyrovnánie vystalo. Vláda posielala s rožozatou falkou pušný prach dusiť — nuž tak len väčší oheň docieleli. Takéto pokusy sa ani v Anglicku nepodarili. On by k vyrovnaniu pristúpil, ale nech k tomu vláda druhých ľudí pošle.

Zasadnutie 24. júla.

Prvý rečník bol: Edmund Gajári z liberálnej strany, návrh odporúčal. Hovoril, že jestli opozícia tento návrh neprijme, vládna stránka násilie upotrebí. *Sima* na to: Ale s nami nie! I on uzná, že opozícia má kľúč položenia.

Na jeho reč odpovedal Ján Hock, ktorý dokazuje, že gr. Albert Apponyi vždy zastával svobodu tlače, a nie ako Gajári tvrdí, že by on §. 16. za úražlivý nedržal. Taktiež známe sú i veľké zásluhy grófa Aleksandra Károlyiho v poľnohospodárskej otázke a preto tie nápady, ktoré v tejto veci Gajári naň činí, sú bezzákladné.

Zasadnutie 26. júla.

O návrhu stranivá predĺženia zasadnutia ďalej pojednávali. Očakávalo sa, že ministerpredseda Bánffy po audiencii v Išli učinenej svoj úmysel zmení, ale veci zostaly pri starom. Prvý rečník bol: Edmund Baria, z Kossuthovej strany, návrh neprijíma. On sa nechce s takouto vládou vyrovnávať.

Po ňom rečnil gróf Alex. Károlyi tiež proti návrhu. Ostro napádal vládu, že záruky svobody zničiť chce. Potom udával tie nebezpečenstvá, do ktorých vláda s napomáhaním veľkého kapitálu krajinu ženie. Netrešce úžerníka, nestavia potravné a úverkové spolky, ale radšej podporuje vicinalistov a klania sa zlatému telafu. Nech sa potom neživí, keď u nás antizemitismus vybuší, ona mu pôdu pripravuje.

Po malej prestávke rečnil Štefan Rakovszky ľudový vyslanec. Návrh neprijíma. On s takou stranou vyjednávateľ nechce, čo chce druhého znivočiť. Liberáli

by radi svobodu slova a tlače opozícii odňať a ako kedysi Chromwel v Anglicku na dvere snemovni napísať: „Tu je celkom zariadená izba k prenájmu!“ (Hlučný súhlas zľava.)

Po Rakovszkom nasledoval zase z ľudovej strany gr. Ján Zichy rečnil oproti návrhu. Jemu sa čudnou zdá byť tá toľko spomínaná „liberálnosť“ vlády oproti tlači, keďže teraz práve ľudová strana, ktorú toľko prenasledovali a prenasledujú, musí túto svobodu tlače voči vlade obrániť. Ako on vidí, liberálna strana je medzi sebou sama rozškriepená, preto sa pýta Bánffyho: či je teraz pred vyrovnátnm jeho strana jednotná? (Hluk zprava.)

Zasadnutie 27. júla.

Návrh o predĺžení snemových zasadnutí ďalej pojednávali. Rečnili samí opozicionálni vyslanci. Z ľudovej strany rečnili oproti návrhu Franc Major, a Franc Buzáth. Prvý poukázal na nešikovné pokračovanie Bánffyho, ktorý chce oheň olejom hasiť: chce zaviesť klotúru voči opozícii. Avšak opozícia bude bojovať do nekonečna za svobodu slova a tlače. — Franc Buzáth zase hovoril, že príčinou nesrozumenia sa vládnej strany k opozícii je to, že Bánffy by rád opozíciu zničiť a na hlasováciu mašinu prerobiť. Opozícia sa chce vyrovnáť — ale len počestným spôsobom, ináčej bude bojovať pokiaľ jej sily stačia. (Hlučný súhlas zľava.)

Zasadnutie 28. júla.

Prvým rečníkom bol dnes Mikuláš Lepšényi vyslanec z ľudovej strany. Rečnil proti návrhu: — Ministerpredseda sa slamy chytá, keď tento návrh previesť chce. Deväť dní ho už pojednávajú, či sa majú zasadnutia snemové predĺžiť, za ten čas by už boli i odmenu o cukrovej repe pojednali; Bánffy teda zlý gšeft zpravil. Avšak jeho vlastným cieľom je klotúr, ktorú napomáhajú jeho anjeli pokoja Pulszky, Groisz, Gajári, avšak títo namiesto pokoja nepokoj robia jak vo snemovni tak i v novinách urážajúc opozíciu. Bánffy nemá pri tom inšieho cieľu ako dráždenie opozície a klotúr. A veď na to teraz žiadnej potreby niet, lebo p. predseda tak vzorne vedie pojednávanie ako nikde na celom svete. (Smiech; — pretože predtým Lepšényiho v reči vždy pretíhal a slovo mu odobrať chcel.) My máme od ľudu poverenie a právo tu rečnúť a toto právo nám ministerpredseda odňať nemôže. My sme neprišli na to, aby sme ako dajaká mašina len hlasovali, nám nepovedali naši voličia, aby sme mlčali, ako Vy (Hluk) Načo je snemu klotúr? Veď klotúr mali v Rakúsku, Španielsku a Francúzku tiež, a predsa sa stránky srozumeť nemôhly, tak že sa potom byy a zauškowały ako dajakí ožraní ľudia. R. 1848-om bola doba svobody, dnes je doba otrockého mlčania, keď chcú svobodu slova utlačiť. — Po jeho reči väčšina odhlasovala predĺženie zasadnutia o jednu hodinu.

Autonomické voľby.

V šomorínskom vicedekanátskom okresi zvolilo duchovenstvo za duchovných vyslancov kongressových: dra Ottokára Prohászku, opáta-farára Jána Molnára a dr. Jána Csernocha.

V obciach *Nagyöved* a *Kural* všetci voliči jednohlasne dali svoje hlasy na Franca *Freya*, krajinského vyslanca.

V obci *Obrováci* všetky hlasy dostal Ferdinand *Mladomiczky* budapeštiansky kráľ. sudca.

V *nížno-budínskom* dekanátskom okresi za cirkevného kongressového vyslanca zvolili Ignáca *Krencza*.

V obciach *Lengyel* a *Szárász* (tolnianska st.) gróf Géza *Apponyi* dostal 213 hlasov pri autonomickej voľbe.

V *Dorožme* jednohlasne hlasovali na grófa Ludvika *Károlyiho*.

Vo *Füleku* dekanátsky volebný okres zvolil za cirkevného kongressového vyslanca Ferdinanda *Kovácsa* salgotarjanského dekana-farára.

V obci *Rózsavölgy* všetky hlasy padly na grófa Juraja *Majlátha* ako na kongressového vyslanca.

V *Kétegyháze* všetci voliči hlasovali na Jána *Wittmanna* krajinského vyslanca.

V dekanátskom okresi *Pápy* duchovenstvo hlasovalo na Gézu *Kaufmanna* farára a Franca *Palotayho* preláta a kanonika.

Ku *veľkováradínskej* diecesi patriaca obec *Sv. Jobb* vyvolila jednohlasne grófa Jozefa *Battyányiho* za kongressového vyslanca.

V *Sedmohradsku* v dekanátskom okresi banického vidieku, ku ktorému nagyágske, gyulafehérvárske, erzsébetvárošské, huňadské, küküllovske a sibinské dekanáty patria, kandidátom je, Adalbert *Lukács* bývalý minister kúpectva, jeho protikandidáti sú ale Valent *Kiss* magyarigenský statkár a Teodor *Kourig* budapeštiansky inžinier.

V rím. kath. fare *kaploňskej* 18. júla vydržovali kongressové vyslanecké voľby. Počet voličov je 248, z týchto oddalo 208 hlasov a síce všetci na baróna Jozefa *Vécseyho*.

V obciach *Somoláni* a *Losonci*: gróf Juraj *Majláth* zo Zavaru.

V obciach *Sók* a *Szelöcze* (nitriansky I. vol. okres): jednohlasne dr. Ondrej *Maršovszky*, krajinský vyslanec.

V *Körösmezőve*: br. Jozef *Vécsey*.

V *Červenom-Potoku*: Valent *Kiss*, cis. a kráľ. komorník.

V *Bihar-Mezőkereszteši*: gr. Jozef *Batthyányi*.

V *Brezne*: Anton *Rimélyi*, pens. kuriálny sudca.

V *Jágri*: gróf Albert *Apponyi*.

V *Mískovci*: Ludvik *Brezovay*.

V *Gyöngyösi*: Ferdinand *Horánszky*.

V *Nad-Kállóve*: gróf Aurel *Dessseffy*.

V *Török-Szt.-Miklósi*: gróf Julius *Szapáry*.

V *Kápolne*: gróf Aleksander *Károlyi*.

V *Soporni* (nitr. st.) a v *Patte*: dr. Ondrej *Maršovszky* krajinský vyslanec.

V *Ujhartyáni* (kečkemétsky okres): gróf Julius *Szapáry*.

V *Kaplóni* (Satmárska st.): barón Jozef *Vécsey*.

V *Nemeckej-Palánke* (Báčska st.): gróf Rudolf *Chotek*.

V *urmínskom* dekanátskom okresi: dr. Otokár *Prohászka* theol. professor, Ján *Molnár* opát a dr. Ján *Csernoch* kanonik.

V *Alsó-Sápe* (vacovská diecesa): gr. Julius *Szapáry* szódský veľkostatár.

V *Fülekpüspöku*: gróf Franc *Wenckheim*.

V *Čonopli* (báčska st.): Anton *Günther*.

V *Horgosi*, *Bács-Földvári* a *Kishegyesi* (ó-becsský volebný okres): Anton *Tompa* budapeštiansky pravotár.

V *kapošvár-igalskom* okresi v obci *Igali*: strážny gróf Edo *Pallaviczini*; taktiež i na fariach: *Harasztlóker*, *Kisbár* a *Kercseliget* tohože jednohlasne zvolili.

Na *nádašskej* fare (hont.-štiavnický aut. volebný okres): gróf Eugen *Zichy*.

Vo vicedekanátskom okresi obce *Bubuliska* (beregská st.): dr. Aleksander *Mikota* a Gejza *Kaminszky*.

V obci *Nad-Mihályi* (šatoralja - ujheľský volebný okres): Ján *Roskovics*.

Vo *Sv. Petri* (komárňanská st.) a filialke *Uj-Gyalla*: Anton *Pechata* pravotár.

V *Kočéri* (kečkemétsky volebný okres): gróf Julius *Szapáry*.

Ku *kysuckonovomestskému* okresu patriaci *čačanskí* farníci zvolili: Alexandra *Semadama*.

V *Bajči* (I. nitr. vol. okres): dr. Ondrej *Maršovszky*, kraj. vyslanec.

V *Pinkafő* (rohoncký vol. okres): dr. Julius *Erdődy* vasvörösvársky veľkostatár.

V dekanáte *trenčianskom* z tejto strany Váhu: dr. Ján *Dudek*, professor na semeništi.

V *Foksáde*, *Vespríme*, *Česneku* a *Fürede*: gróf Vladimír *Zichy*.

V obciach *Szt.-György-Abány* a *Nyir-Acsád*: gróf Aurel *Dessseffy*.

Na puste *majsa-jakabsállásovskej* (kúnféledházske aut. vol. okres): dr. Aleš *Bakonyi*.

V *Duna-Földvári*: Štefan *Nagy*.

V *Karanč-Kesi* (lošoncký vol. okres): gróf Franc *Wenckheim*.

V *Berkešdi* (baraňanská st.): gróf Ludvik *Majláth*.

V *munkáčovských* voleb. okresoch: Peter *Kende* podžupán.

Vo *Vyšnom-Vadičove*: Julius *Schwertner*, žilinský pravotár.

V *Bolerázi* (prešp. st.): gróf Juraj *Majláth*.

V *Trstenej*: Zoltán Zmeskal, kraj. vyslanec.
V *Hruštine* (oravská st.): Zoltán Zmeskal, krajinský vyslanec.

V *Torontál-Séčani*: Žigmund Vadász.

V *ečegskom* dekanátskom okresi: Julius Rózsahegyí, kanoník.

V *solnockom* okresi skoro všetky obce hlasovali na Štefana Scheftsika.

V *Mađar-Hertelendi* (pätokostolský aut. okres): gróf Ludvik Majláth.

V *Kišdarmote* (hont. šemnický vol. okres): gr. Eugen Zichy, snemový vyslanec.

V *Billéde* a *Vyšnom-Arade* duchovný vyslanec: dr. Ludvik Kun opátkanonik a Franc Blaskovich snemový vyslanec.

V *Dubodielí* (trenčiansky vol. okres): dr. Jozef Kubina snemový vyslanec.

V dekanátskom okresi *Šomod-Čurgó*: Franc Kemenes a Koloman Kránics. — Svetský vyslanec: Anton Reinprecht.

V *Ó-Dalli* (komarňanský volebný okres): Anton Pechata.

V *Zombori*: Anton Günther.

V *Liptovských-Hybiach*, vo *Východnej* a filiálkách: Štefan Rakovszky cis. kráľ. komorník, snemový vyslanec.

V *Kálde*: Juraj Szegedy cis. kr. komorník.

Vo *Vág-Királyfa* (II. nitr. volebný okres): dr. Jozef Hortoványi budapeštiansky pravotár.

Vo *Felbárte*: Julius Sághy universitný profesor.

Vo *Vámos-Ladáni* (tekovská st.): Ludvik Lakner.

V *Iglovskom-Malom-Hnilci*: br. J. Mariássy.

V *Rahove* (marmarošská st.): barón Jozef Vécsey.

V *Endróde*: gróf Géza Wenckheim.

V *Novej-Pešti*: August Lubrich universitný profesor.

V *Temešvári*: Štefan Mályi kurialny sudca.

V *Érde*: Benedik Meszlényi.

Liberálna inteligencia.

Snáď nikto sa neodvoláva tak často na inteligenciu, ako liberáli; oni sú jedine múdri, osvietení, sbehli vo všetkom, keď aj nič nevedia o najhlavnejších pravdách. No ale nezávidíme im; múdrosť ich je taká, ktorá sama seba oslavuje, chváli bez prestánia, druhých opovrhne: a priam s tým dokazuje, že veľmi ďaleko stojí od pravej múdrosti a osvietenosti. Lebo v čom stojí pravá múdrosť? Či je tá nafukaná, s pýchou nadutá, tak, že múdry človek nemôže ani na ňu pozrieť?! Nie; poníženosť je základ všetkej inteligencie a múdrosti, bez ktorej poníženosti ani ten najmúdrejší není v stave porozumeť tie pravdy,

ktoré sú človekovi najviac potrebné. Hja! ale oni na toto málo dajú; to je temnota pred nimi, ktorá sa nezrovnáva s osvietenosťou jejich.

Jako? Teda vy ste už tak múdri, že ste snáď s ližicou pojedli všetkú múdrosť? Inší nič nevie, kto medzi vás nepatrí; len vy ste jediní, ktorí vedia nasledovať duch osvety terajšieho stola?! Kam to privede? Do najväčšej samopašnosti, ktorá ani ľudské zákony nechce nasledovať ani božské, ktorá všetkým opovrhne, čo není podľa vôle jej, ktorá len zisk, sebeckosť, náruživosť, rozkoše, peniaze, slávu, hodnosti si vie vážiť: pravú osvetu ale, cnosť, pravdu, spravodnosť, striezlivosť, poníženosť, ľudský cit za najväčšiu hlúposť vyhlasuje, a tak činí, jakoby človek len pre svoje brucho a hrtan žil.

Takýchto inteligentných chlapíkov nevidíte do chrámu Pána ísť; im je pravým kostolom krčma. Kňaza načúvať nechcú; lebo že ten staré, davné veci, ktoré sú pre inteligentných ľudí není, len pre staré babky a hlúpych sedliakov, ohlasuje: káže a on ináč činí; a preto načo ho načúvať, vravia posmešne. Ten je vraj temnosti apoštol, čo už aj jeho čierne rúcho prezradzuje!

Mužský ráz by sme darmo hľadali u týchto prefikovaných mudrlantov; oni zapredajú čokoľvek za peniaze. Keď sú voľby nie podľa svedomia, presvedčenia, pravdy, jako každý čestný človek činí, hlasujú: lež podľa toho, kto sa im dá viac napiť, kto im otrčí väčšiu summu peňazí, kto im nasľubuje masnejších úradov, kto chce vykonať to z čoho oni osoh majú. To, že snáď najsvätejšie záujmy zapredajú nič nerobí; oni by boli v stave aj Krista na kríž znovu pribíť, len aby im niekto pár tisíc zlatých zaplatil! A títo sa chvastajú so svojou inteligenciou? Títo sa odvolávajú na to, že my stojíme nad všetkými kňazmi, my vieme viac, ako celý sbor biskupov, ako sám rímský pápež?!

O bezočivosť hlúpa, jak veľká je tvoja zaslepenosť! Sám rímský otec sa vyslovil, že cirkevno-politické zákony urážajú cirkev; všetci biskupi upozorňovali svojich veriacich, že povinnosťiam svojim neučinia zadosť, keď len pred matrikárom sa dajú zosobašiť; každý kňaz oznamoval svojim veriacim, že tieto novotiny zlé následky budú mať, čo každý človek už vidí a že sa musia predstaviť aj pred cirkev, aby ich ona zosobašila: a liberálnou inteligenciou osvietení mudrci smelo kričali a kričia, že toto není pravda, štát je jediným pánom, ktorý všetko vie najlepšie; a ešte aj za dobrých katolíkov sa vydávali a vydávajú, ktorí chcú byť vernými synmi cirkve; to že jejich múdrosť každý čestný, múdry, neodvislý človek za hlúposť, podlosť drží nič nerobí: veď z toho je zisk!

Nuž my si takýchto pánov za najväčších hlupákov držíme; viac si vieme vážiť toho sedliaka, ktorý spokojne v svojej malej dedinke žije, každú nedefu ide do kostola, Pánu Bohu sa utieka, povinnosťiam

svojím cirkevným za dost učiní: jako toho panáka, ktorý v začmudených kaviarnách sedí, politizuje, šudí ľudí, na nič inšie nemyslí, len jakoby môhol ku grošu princf. Nech sa vyhlasuje za jakéhokoľvek múdreho, nikto ho neuzná za takého, bár aj má krásne, fajnové šaty, vykrutené fusy, prstene na rukách a zlaté hodinky vo vačku: lebo nie šata robí človeka, lež ráz; tisíc raz viac poctivejších ľudí nachádzáme pod biednou, chudobnou halienkou, ako pod hodvábnými, skvostnými šatmi, jaké najviac títo liberáli nosia. Už po rúchu ich často poznáte.

Tá liberálna inteligencia nezná ani tie najprimitívnejšie, najjednoduchšie pravdy: je to svetlonos, ktorý sám seba vedie do záhuby, pri tom ale aj druhých so sebou strhne. O prikazaniach cirkevných, o cnostiach kresťanských, o hriechu, o osvietenosti duševnej ani pochopu nemá; také veci trepe do sveta, že jedno malé dieťa, ktoré sa katekismus učí, by ho zahanbilo; a on ešte veľkým hlasom vytrubuje múdrosť svoju; takým sa robí, jakoby všetky polia umenia a vzdelanosti boli pred ním otvorené. Chudiaci liberáli! Oni sú najpoľutovania hodnejší ľudia, lebo myslia, že najlepšie vidia, a slepí sú; mizernejšieho človeka na svete neni, jako s takouto osvietenosťou ohlúpení panáci, duševne zaslepení otroci. Na zdar vám! Len sa chvastajte; veď vieme čo ste!

Podľa mnohých vzdelaných mužov náboženstvo je základ dobrobytu spoločnosti ľudskej, bez ktorého ani štát, ani rodina, ani jednotlivci, ani celá všeobecnosť, nemôže jestvovať. Čím viac sa zpusťí niekto náboženstva, viery, tým viac upadne. Keď štát odhodí náboženstvo a prenasledovať ho bude, jako to terajšia liberálna vláda robí, protištátne heslá, vplyvy, smery sa začnú ukazovať: socializmus, anarchizmus, nihilizmus začne panovať; keď rodinka odhodí vieru v Boha, v druhý život a nebude sa viac chcieť modliť, na vniroč vynde; keď sa jednotlivci alebo celá všeobecnosť zpusťí Boha, nebude si ctíť náboženstvo, náruživostiam svojím sa oddá, zhine: a takto len pustatina bude nasledovať túto svetskú múdrosť, ktorú liberáli nechcú žiadnym činom nahliadnuť; celá spoločnosť ľudská sa zrúca s takýmto panovaním; tí, ktorí zás zastávajú, obrátia sa proti vám a pobijú vás bez milosrdenstva.

Preto len pomaly! Nehrajte sa s tým ľudom tak, ako mačka s mišou sa zvyknula, lebo on sa chytró obráti na mačku, a možno aj na leva, ktorí vám zdruzgá kosti vaše! Keď ste vy osviečení, nebalamúďte ľud s vašimi hlúpostiami, ale si ich zadržte len pre seba. Vy nemáte čestnosti, nechcete druhému uznať nič; vy ste všetko! Kto nezávisí od vás? Či neposielate tomu ubohému ľudu každú chvíľu na krky exekútora?! Aj toto je liberálna inteligencia! Čo?! Aj to bola liberálna inteligencia, keď ste pofalšovali spisy voličov; keď ste dali hlasy takým, ktorí ich nikdy nemali, ktorí neplatia primeranú daň, ktorí len lúpia ľud; keď ste jak s divými zverý zachádzali s voličmi našimi: bili, opluvali, kopali, zapierali ich; keď ste do

neba volajúce zbojstva, kmínstva, oplanstva a neprávnosti páchali, na ktoré poriadnému človeku hore dupkom vlasy vstávajú! O vaša inteligencia je naozaj krásna! Dobré že vás nepožiadajú niekde, aby ste išli ľubomudretvo (filosofiu) vyučovať; dozaista by ste napravili celý svet.

Čo je teda liberálna inteligencia? Sbor najpoďejších ľudí na svete, ktorí nemajú ani citu, ani náboženstva, ani viery, ani rozvažitosti; ktorí vedia kmíniť, klamať, cigániť; ktorí stá a stá, tisíce privádzajú o chlieb, o dobrobyt jejich; ktorí sa zakryvajú vlastenectvom, pod pokryvkou ktorého najväčšie zločiny páchajú; ktorí sú neni hodní, aby sa s nimi čestný človek rozprával a na ich slovo niečo dal!

Keď sa týchto sprostí spoločnosť ľudská, budú lepšie časy nasledovať.

Ján Žilinský.

BESIEDNICA

Svieti už slniečko . . .

*Svieti už slniečko, svieti veľmi krásne,
v srdci mojom sa tiež veru čosi jasnie;
tak sa mi zazdáva, jakoby som začnul,
nový život zasej, novú dobu už včul.*

*Láska ho prechádza, láska milovania,
ktorú mu zlí ľudia, o tak často hania!
No ale nech vravia, nech sa robí čo chce,
veď je to u ľudov tak na každom mieste.*

*Nemôžem ja za to, že to srdco klopká,
a že sa mu ľubi tá milá chalupká.
V ktorej jedno švarné dievčatko sedáva,
na šuhajka často, na mňa pozor dáva.*

*Slniečko je toto dievča veľmi krásne,
preto keď ho vidím všetko sa mi jasnie;
len vychádzaj často ty slniečko milé,
len mi osvieť viacej o tie smutné chvíle!*

Jankovský.

CHÝRNÍK

K našim cteným čitateľom!

Sme v druhej polovici terajšieho roku. Asi polovica našich predplatiteľov polročne zvykla predplatné peniaze nám doposielat.

Týmto už teda predplatné vypršalo. Prosili sme ich, aby *hneď* obnovili, lebo *ináč* noviniek *nedostanú*.

Avšak len malý počet očul našu prosbu. Viac tisíc ich je ešte posiaľ v podlžnosti.

Znovu ich prosíme, aby nežiadali, že by sme ich cez celé mesiace stále upomínali, ale nech nám ráčia i na druhý polrok predplatné zaslať, a síce *bez oddalovania*.

K ľahšiemu vykonaniu tohto pripojili sme i poštové poukážky. Kto vypršané predplatné ani na túto prosbu neobnoví, tomu novinky zastavíme.

S úplnou úctou

Redakcia a Vydavateľstvo

„Krestana.“

Dvorné chýri. Jej Veličenstvo kráľovná v tieto dni odcestuje na dlhší pobyt do Campiglia.

Dar kráľa. Jeho Veličenstvo kráľ daroval kišrákoškému dobrovoľnému ohňohasičskému sboru 80 zl. zo svojej domovej pokladnice.

Radosť v rodine arcikniežata Fridricha. Arciknieža Fridrich má už sedem dievčenciev, avšak chlapca mu posiaľ Všemohúci nedal. Teraz sa splnila vrelá prosba kniežatského páru, arcikniežna Izabella 24. júla v Badeni pri Viedni zdravého chlapca na svet doniesla. Tak malé knieža ako matka arcikniežna sú úplne zdraví. Tento novorodený syn arcikniežata Fridricha bude dedičom ohromných pánstiev arcikniežata Albrechta. Krst bol 29. júla vo weilburgskej kaplnke. Obrad krstu bude konať vojenský biskup Belopotocký v mene kardinála arcibiskupa viedeňského Gruschu.

Socha Sv. Štefana kráľa bude už na rok v Budapešti postavená za Matašovým kostolom v Budíne na rybárskej bášti. — Táto socha bude upomínať kresťanstvo celej krajiny, že je Uhorsko ešte i teraz kresťanská krajina a že blahobyť vlasti a národu len vtedy je možný, keď budeme tie zásady hlásať, na ktoré on našu vlasť postavil, ktorá už také nešťastie pretrpela a predsa nezhylna, lebo sa kresťanskej pravdy pridržala.

Antisemitizmus v Haliči. Medzi kresťanskými národami Haliče neslýchané rozmery dosiahol antisemitizmus (bránenie sa proti židom.) Objasňujú tamejšie pomery novinky „Zwiazek Chrześcijanski,“ ktoré v ruskej a poľskej reči vydávajú. Po tieto dni v jednom článku medzi iným i toto píše: „Nebol väčší hnev v srdci ľudu oproti židom od povstania hajdamákov, kedy ako je známo viac než 150,000 židov zabil v Ukrajine a v Poľsku; veď sú teraz životné podmienky kresťanov napadnuté. Veliký kapitál majú oni v rukách a medzi sebou vopred sa ushovoria ktorého sa nestatného obyvateľa majú zničiť. Predstavenstvo tiež dľa jejich vôle hovorí a koná, lebo keď by im naprotiveň bolo, duševne a telesne by ich zničil židovský spolok. Obtiahli — tak píše ďalej — i tú najmenšiu obec so svojíma gšeftmi: jejich krčmy, sklepy, na úžeru vydané peniaze ničia naš v krvavom pote nadobudnutý majetok. I ten osiatny krajciar nášieho výrobku sa ztratí v bezdnej hlbine jejich nenasýteného vačku. V posledných časoch, naše ostatné útočiste, zem-matku, ktorú krv

našich predchodcov posvätila, odobrili nám tí príselci. Náš úradník neopováži sa bez dovolenia žida nič zpraviť a náš ľud sa bez žida ani nenarodí, ani nepokrstí, ani do manželstva nevstúpi, ani neumre — jedným slovom poľský a ruský ľud zostal otrokom vovandrovaných židov atď. („Alkotm.“) — Ako vidno, týchto ľudí nikto nechce chváliť.

Drobné chýri. — *Obetivi arcipastieri.* Juraj Császka kardinál kaľočský daroval 700 zl. na výdavky školy v obci Bogyó. — Konštantin Schusztler vácsky biskup daroval dvesto zl. na stavajúcu sa mod'enicu vo Fülpöszállás-Jakabszállási. Zároveň on znáša útraty pri obnovení františkánskeho kostola vo Vacove. — *Na severnú točnú* sa pred troma týždňami vybral na luftbalóni istý švédsky inžinier Andreé a chce prejsť ten najvyšší severný bod našej zeme, cez ktorý ešte človek neprešiel, ponevác je tam strašná zima a večitý ľad. Učenci sú veľmi zvedaví, či sa mu to podarí. Posiaľ nič istého o ňom nečúť. Hovorí, že holuby ztadiaľ už poslal, ale to je ešte neai zistené. — *Vulkanicky výbuch pod morom.* Na Nových-Hebridách nedávno zriedkavý zjav videli. Na severnej strane ostrova Tongoa medzi hlučkom k delovému výstrelu podobajúce mu sa začalo more búriť, ako by sa bolo varilo, zase ako černidlo čierne vlny a skaliská vylietávaly z hlbiny. Asi dvanásť minút to trvalo, more sa potom zase utišilo. Priezskumy to dokázaly, že jedna sopka pod morom vybúšila. Hromot počuli na poldruhej míle ďaleko. — *Srazenie sa vlakov.* Tri stanici Radotin v Česku 25. júla sa dva osobné vlaky srazily. Päť ľudí fažko raneno, osem ľahšie. Pri vagóny rozdruzgané. Ľudský život nepadol. — *Židovská prirodzenosť* je už taká, že hľadí zo všetkého ľahať svoj i najšpinavejší rebaca. Baron Anton Sesster, c. a k. námornický dôstojník, nateraz statkár v Gorutansku, sdelil gréckemu konsulovi v Budapešti, že pri svojom pobyte a cestovaní v Thessalii od španielskych židov pokúpil všelijaké cirkevné predmety, o ktoré orabovaný bol chrám, bezpochyby biskupský chrám v Larissi. — *Hódmező-Vásárhelshých travičov* už súd posudil, a síce: 4 ženské na smrť s povrazom, jednu na doživotný žalár; jedného mužského na doživotný a druhého na 6 ročný žalár. — *Kolonisácia v Bácske.* Vláda zamýšľa na rozličných stranách v Bácske kolonistom oddať asi 6000 jutár árarnej pôdy. Vyznačené territoria (pozemky) sú zväčša hory, ktdré musely by byť najprv sofaté. Toľko je už isté, že árarne territoria pri obciach Bogojeve, Sonte, Apatine a Sv. Ivane oddajú sa kolonistom a síce jutro za 200—250 zl. — *Vichor, hromobitie.* Z viacerých vydiekov krajiny oznamujú, že veľké pochvichrice zúrily po pár dňovom teplom počasí. Tak v Balazsvágási (šarišská st.) strašná búrka pustošila a 4 ľudia zhylnuli, ktorí sa boli počas búrky pred dažďom pod jedon košatý strom skryli. — *Samovraždy.* Po tie dni sa Ján Bohus statkár z Liptótaróczza na svojom byte obesil. Keď to zbadali, už bol mŕtvy. — 15. júna sí zase istý Františ Kaszap v Karañci (baraňanská st.) do srdca strelil a hneď zomrel. Zanechal za sebou vdovu a viac sirôt. — *Vojna na Kube* trvá teraz medzi Španielmi a tamejšími obyvateľmi, ktorí proti Španielom povstali, vodcu im poranili a v doterajších bojoch 33 povstalcov zabili. — *Hladní ulci* v okolí obce Svidníka už viac razí napadli pasúce sa stádo a veľké pustošenie zapríčinili. — *Telegraf bez drótu,* ako z Rímu píše sa vskutku dobre podaril. V prístave Spezie v Taliansku telegrafovali so suchej zeme na loď, ktorú týmto telegramom na mori zriadili. — *Barla a meč.* Po tieto dni budapeštianska súdna stolica vyniesla výrok

nad jedným chudobným starcom, ktorý jedného policajta s mečom ozbrojeného s barlou uderil, ponač ho z jednej peštianskej obce do hlavného mesta šupom viedol. Oisúdili ho na 8 dní väzenia. Starac prišiel na barle pred súd, a súdna stolica ho pľutovala a len na tak málo posúdila. — *Cisár Vilhelm v Uhorsku.* Ako z Viedne zdeľujú nemecký cisár Vilhelm príde do Uhorska k vojenským cvičbám od 10—15 septembra v Tate odbavovať sa majúcim. V jeho spoločnosti bude kráľ, Rainer, Jozef a Eugen kráľovské kniežata. Po uplnutí vojenských cvičieb pôjde s Jeho veličenstvom našim kráľom na poľovačku do Bellye, ztadiaľ príde do Budapešti, kde sa za tri dni pobaví. — *Smrť.* V Bánskej Bystrici zomrel po tieto dni Anton Maovszky hlavný domový kňaz pápeža. veľký prépošt baňskobystrickej kapituly a titulárny priepošt keresztes-komlóšský v 79-ročnom veku. — *Nemoc rumunského trónneho následníka.* Ferdinand trónny následník rumunský je teraz nebezpečne nezdravý a zdržuje sa na vrchu Sinai. Keď následkom troch lekárov lepšie bol, kráľ Karol im chcel 30 tisíc zl. dať, ale oni to neprijali, že to urobili za blahobyť vlasti. — *Chytíli vtáčka.* Vlanajšieho roku v decembri bol istý Jakub Modlinger u Lvovského bankára Kamera s flešnými veksioma 58 tisíc zl. vycigánil a potom zutekal do Marmaroš-Sihote. Teraz ho tam polícia zdrapla. Vyšetrujúci sudca ho vypočul a pekne do jeho vlasti, do Haliče zaslal aby tam svet blažil. Z ukradených peňazí stvoril iba 3 tisíc zl. — *Vlámajúci sa berný úradník.* V Jászberénye dochytili jedného mestského úradníka, od berného úradu (štajerantu) ako z jedného sklepu ponad dieru dverí vychadzať kde už viac rázi predtým nechané peniaze pobral. Teraz sedí v arešte u tamejšieho okresného kráľ. súdu. Už predtým boli proti i v záležitosti zanedbávania úradných povinností vyšetovanie zaviedli a na tento čas bol i z úradu vyzdvihlý.

DOPISY.

Z PEKELNÍKA. (Orava).

Vážna Redakcia!

Zaiste málo toho, čo čtení čitateľa týchto novíniek dosavád o Pekelníku vedia, alebo o ňom počuli. V našom oblubenom „Kresfane“ ešte nebolo o ňom dopisu. Nie preto, akoby sa nedialy v ňom uverejnenia hodné udalosti; o, jeto tu takého predmetu, hádan viac, ako v kto ejkolvek strane sveta; ale preto, ponač niet takého človeka, ktorému by sa zprávu o ňom svetu podať chcelo. Slabý ja do toho chytám teda pero do ruky, a jak vysokovažená Redakcia popraje miesta riadkom mojím vo svojom týždenníku, možno, že to i častejšie urobím.

Pekelník, — je to jedna dedinka na vyšnej Orave od poľskej hranice rozťahnutá na 6 kilometrov dĺžky. Počítava asi 1500 duší; má si na výnosnom vršku úhľadný nie tak dávno vzbudovaný kostolík, faru; má dve školy, jednu pri kostole, ktorej učiteľ je spolu aj organistom, druhú na „z pánskych časov“ ešte pozostalom Triciatku; má, ako sa rozumie svoj obecny úrad; takže má dvoch veľkých pre seba veľmi výhodne obsalašených dobrodincov, jedného na Dole, druhého na Hore. Oj, ani sám neviem, ktorého mám z nich lepšie vychváliť! Jeden za osemnásť, druhý bezodvoch

za dvadsiat. U nich každý čestný pekelníčan, či v bôte — či v krpci, vždy mile vítaný býva. Oni sú — krem všetkých špásov! — všetkým blahoslavenstvom a potechou našich úbohých roľníkov. Oni nám poskytujú všetky ku gazdovstvu potrebné veci; oni nám dávajú, či už na občerstvenia našich zoslabených údov, či už na roztopaš „dobrej a tuhej vódky“ a iných nápojov a pritom aj „počkajú kus.“ Oni sú nám vždy pohoto re dobre poradiť a pomôcť, keď bieda na nás; oni sa nebojá pri zmenkách zaručiť za nás a tým sú nám veru veľmi na pomoci a niejednému až celkom vypomohli. Jeden z nich to urobí milerád za šesták odmeny od každej desiatky, nie tak, ako najviac našich ľudí, ktorí, alebo ani za svet neručia, alebo keď zaručia, ani haliera neprijmú na odmenu. No ale však sa už i z našich našli, ktorí tam už čosi pochytili tej panskej praktiky a môžeme úfať, že keď tak ďalej budú pokračovať, jako posavád, o nedlho prekabátia našich starých dobrodincov židovských. Pán Boh ale, vždycky spravodlivý, nenechá žiacneho bez odplaty, on skôr-neskôr zaiste sa im všetkým odslúži, bo choc — je nenáhlivý, ale pamätlivý. Povďačný im musí byť aj náš ľud, že sú mu tak verne oddaní, že ho tak obsluhujú, že tak rychlým krokom vedú ho a popúdzajú do ríše osvety a svobody: do Ameriky. Však my sme nie na to zrodení, aby sme svojej pestovali, ale aby sme ju opustili a cudzinu objímali!

Chotár našej obce je rozsiahly, 12 kilometrov dlhý, 7 kilometrov široký, nie tak veľmi neúrodný, páľva máme na dost z obecných pustizien, borov narytú tehlu a predsa bieda panuje u nás. Bieda panuje! a slyšte, prečo. Lebo málo vysedávame pri pohárku u našich dobrodincov, lebo ochotne poslúchneme tých, ktorí nám dobre chcú, lebo obecné zeme máme v tom najlepšom — neslýchanom — poriadku, lebo sa tešíme, keď nám robotizeň odpustia, alebo keď ju ľahkým spôsobom na nepatričnom mieste odrobíme, a naše cesty za ten čas zdieľavejú, zhubia sa Tak sa to deje u nás, v Pekelníku.

Jeden roľník.

Od SENCA, (prešporská st.)

Velactená Redakcia!

My nížepodpísaní ako slúhovia pána veľkomožného Pavla Kunič v Senci vstúpili sme do služby k tomu pánovi niektorí traja 1-ho marca, a síce: Jozef Čambal, Štefan Vlčan, Gregor Mihalčík; a dvaja sme vstúpili 1-ho apríla tohoto roku, Pavel Šffel a Matej Bosák. My sme sa zjednali na mesiac slúžiť aj vyplácať. Patu máme po 24 zl. a to nám nechce v poriadku vyplácať; tak sme mu vypovedali pár rázi. Prepustíť nás nechce a keď už ďalej vydržať uňho nemôžeme skrze veľmi ťažkú robotu a ešte k tomu nás aj bije, tak mu nemôžeme robiť. Potom nás dal so žandarmi odvieť k pánu slúžnemu Ernaimu, a pán slúžny nám hovorí, že musíme slúžiť do 31. decembra tohoto roku, to už máme aj v knižkách napísané ako služobné vysvedčenie. Či je to možné, žeby sa popredku vysvedčenie služobné písalo, ako sluha vyslúži? Potom nás pán Kunič dali zatvorit a za 6 dní sme dostali ješť za 15 kr. chleba a jeden raz trocha „omá ky“ zemiakovej. Potom keď nás pustili p. slúžny Ernai nám hovorí, že slúžiť musíme, že keď aj hned pokapeme, a knižky že nám nevydá.

Tak potom sme išli do Prešporku ku kráľovskému notáriusovi a ten nám povedal, že keď nás bude pán biť, aby sme aj my jeho bili, ale to my nechceme urobiť. My len pekným poriadkom chceme od neho

odísť. Potom sme boli na stoličnom dome s prosbou o poradu; tam nám odpovedali, aby sme išli k pánu slúžnemu, že nám knižky musí vydať. Prišli sme k p. slúžnemu, tak nám ani vyprávať nedal, hneď nás dal zatvoriť; tak už ani opísať všetko nemôžeme, čo sa s nami robí. Tak veľké krivdy musíme my biedni ľudia snášať, my a naše deti už nemáme ani čo jest a každý z nás má 4-ro alebo 6-ro detí.

Zato úctive prosíme ctenú Redakciu, aby títo slová do nášho „Krešťana“ ráčila uverejniť, a za títo slová, čo sú tu napísané sme zodpovední a na to vlastnoručne všetci sa podpisujeme. Pán Boh s nami!

Dano v Senci, v prešporskej st. 4. júla 1897.

*Pavel Šiffel, Jozef Čambál, Imrich Rorer,
Stefan Vlčan, Ján Lezovič, Matúš Bosák,
Gregor Mihalčík, v. r.*

Z POBEDIMU.

Velactená Redakcia!

Bol v našej obci jeden potravný a úverkový spolok, ktorému dobre išlo. Žid sa na to hneval, že ľud nie k nemu, ale do spolku kupovať chodí, preto aby sa na nás vypomstil začal o desiatej vyháňať zo šenku, bár sme aj mali svobodu do 12 hodín. Zhasil lampu, nevideli sme víst von. — jeden ju zažihal: tedy žid letí a pichne milého človeka do prsú. Ten sa hneď prekotil hore značky zo štoka. Všetci sa ho báli. Potom jeden mládenec sa ohlásil, ako sa aj svedčí podľa kresťana zastat: Ty smrad! ty nás budeš ešte aj biť? a zachytil aj toho, a vtedy mu ale štyria začali mastiť jeho chrbát.

Čo sa smradúch potom opovážil, keď ho paholok zamkol do šentiša? Vzal fľašu kvitu a papriky, švacol do nich, tak že dlhý čas ani voľaktorí nevidel. Potom nás ešte aj žaloval a so žandarmi honil k rychtárovi. Bol by nás dal ešte aj pozavierať, ale sa bál o svoju kožu.

Aj v našej obci je už úverkový a potravný spolok, sklep. — Mosíme to ďakovať len našiemu dvojctihodnému pánu kaplánovi Edmundovi Šandorfýmu, lebo dovčulku boli u nás židia veľkí páni. Čo si žid žiadal, to mu dovolili. — Dneská im už začíname zvoníť.

A keby ľudia boli jednostajní a ako sa svedčí na kresťana, že svoj k svojemu: už by boli aj smradi preč. Ale darmo, keď máme ešte moc sprostých dovčulku, židia mali cukor za 46 kr. kilo; my sme začali dávať za 42 kr. kilo. Nuž smradi oni dávajú včul za 40 kr. Mnoho som videl, čo idú k židom. Pýtam sa prečo neidete do sklepu kresťanského? Ale vraj veď som to tu dostal lacnejšie o 1 kr. Nuž či to neni hlúposť, keď dovčulku mali židia haringov po 7 kr., my sme začali dávať po 5 kr. Žid dával 2 haringov za 9 kr. Nuž už sa našlo moc takých oslov, čo išli k tomu židovi. Nepomyslel si, jako bolo doterajška u židov. Veru keď budeme mať takých lakomcov a úžerníkov, čo by hnal voš za 1 kr. z Pobeđimu do Trenčína, veru tak sa tých pijavíc židovských nestraseme. Ale myslím, keby sme sa krčovito držali a nášieho veľaváženého kaplána počúvali, za krátky čas by sme im odzvonili. A preto sa držte, lebo si môžete pomysleť, že keby to bolo išlo tak jako dosavád, že by za pár rokov bol mal veľkú čiastku v našej obci smrad.

Či neboli naši úradníci dovčulku sprostí, keď židovi dovolili v našom poli pásť ovce? A mäso za čo chcel, za to sekal. Mnoho ráz aj zdochlinu. Ale

dneská to chvála Pánu Bohu začína ísť ináč. Už budeme mať aj kresťana mäsiara Jána Melichej, zdravého a poriadneho chlapa. Už máme aj sklad s drevom, brvná, desky. Celkom neupotrebíme žida na nič. Tak sa aj svedčí, len priam na tú smradlavú pálenku. Nuž ale darmo je, bár už máme všetko chvála Pánu Bohu, ale to je veľká chyba, že ešte s tou čertovicou rozkazuje smradúch, s tou ešte naša ropuchnatá židula ľudí vábi, len že ich už neni moc, väčším dielom len takí starí, ktorí nečítajú „Krešťana“, čo sú aj najlepšie gazdovia. Ale jeden chudák ten je tam vždy na porade každý deň, naša Ula to je dobrá cigánka, lebo má aj také meno. Tá človeka hneď velice omotá, čím vojde do krčmy. „Nho vithajthe súseďkho, no čho zdhedhenko čho jakho sha mhathe? už shom vhas dhávno nhevindhela už shom mhyslelha že sthe aj zhemrbhel, shadnihthe si shadnihthe šak sthe usthathi.“ Chudák sedliak!

Nevie od tej cigánskej židovskej počestnosti si čo začat. Teda pýta: „no Ulka ulejte, ale za dva.“ Ale židovi sa to zdá malý gšeft. — „Veznithe si za 5 kr. šak vám posladčím, čo že je to do takého za dva?“ Sedliak povie, dajte teda za 5 kr. Smrad to trochu začervení, dá trochu gebule, človekovi sa zmotá rozum. Potom pije, pije, kým čert káže. A smradúch sa len smeje, len mrmle jeden druhému: Alhe shme shi dhosthali thoko ghója! Len poslúchajme nášho veľacteného pána kaplána, tedy sa budeme dobre mať. Nebudme lakomí, zátvrdiví, jeden k druhému neuctiví. Nehladme na bohatstvo, ale na čnosť a pobožnosť.

Sklepníka máme poriadneho človeka, Michala Mitošinka. — U nás voľaktorí sú takí, že za dobré sa odplácajú so zlým; istý hajník zato čo lanský rok našaloval nášmu pánu kapitánovi, že sa neporiadno 3 dievčence držali, keď chodili židovi okopávať. Čo na kresťana ani nepatrí. Zato že ich pán kaplán vyhrešili a zo zlej cesty sfahli, zato neišli mu robiť, lež radšej tomu židovi. Že vraj mal na nás nenažalovať. Teda u nás mnohí za dobré, pre dušné spasenie, sa so zlým odplácajú.

Teda drahí kresťania, držme spolu a svoj k svojému. Verný.

Krešťanská ľudová knižnica.

P. t. cirkevným a svetským čitateľom v láskavu vedomosť prinášame, že my pre náš ľud vzhľadom lacného a dobrého čítania s času na čas krešťanske a ľudové rozprávky vydávať budeme dľa vzoru tých ľudových knižočiek (malých sošitov) a zčiasťky týchže preklad, ktoré vo vydání *Sv. Stefanského Spolku* v milion výtiskoch medzi ľudom rozšíreno krešťanské zmýšľanie pestujú, zlého smeru alebo sprosté jarmočné výrobky vytvárajúc, osoznú zábavu poskytujú, krešťansko-náboženské presvedčenie nášho ľudu soslilňujú, telo i dušu sošlachťujú a takto náš ľud v dobrom upevňujú.

Prvý sväzok už vyšiel z tlače. Cena sošitku 4 krajeiare; pri 15 výtiskoch poštové útraty my snášame. K dostaniu v tlačiarňi *Svätého Gerharda, Budapešť, VIII. Práter u. 44.*

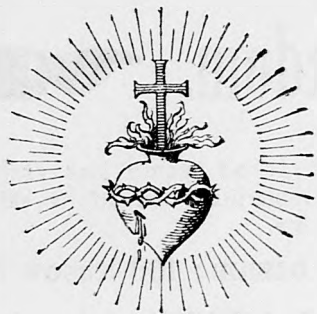
Úctivo vyzívame teda skutočných priateľov kresťanskej veci, obzvlášť prevelebých pánov prevelebých ráčt, tento podnik dľa Vašej možnosti napomáhať a ľudu ho ochotne a vrelo odporúčať, že by sme časom celú obširnu kresťanského smeru knižnicu pre náš dobrý ľud slovenský zariadiť môhli.

Nápis I. sošitku tu hľa podávame:

1897. *Kresťanská ľudová knižnica. I. sošit.*

MOJE SRDCE TAKÉ: A TVOJE JE JAKÉ?

ROZPRÁVKA
PRE KATOLÍCKY ĽUD.

S DOVOLENÍM SPRÁVY „SPOLKU SV. ŠTEFANA“
vydáva tlačiareň Sv. Gerharda (Budapešť, Práter-u. 44.)

CENA 4 kr.

V každom mesiaci vychádza jeden sošit.

ODKAZY REDAKCIE.

F. K., v Čaci: Opravdivý pes musí brechať; to je tak staré, ako svet stojí. — X., Žilina: Či Vy strajkujete? — B., Čaca: Išla karta. — Ignác Licsko, Vihnye-Peszereňy: Z „kresťanskej ľudovej knižnice“ pošleme Vám 30 kúskov „Moje Srdce také; a tvoje je jaké?“ Dobré nám padlo Vaše srdečné uznanie ohľadom „ľudovej kresťanskej knižnice.“ — A. A., Veľké-Leohlád: Ako ste žindal, 2 exempláre „Kresťana“ Vám pošleme každý týždeň; reklamujte na pošte, keď by ste menej dostal, poštar musí zdarma urobiť. — J. Žilinský: Dakujeme; článok v tomto čísle; iné v budúcom. — E. L. Hrachovište: Hanba a posmech na takého podrychtára, čo sa dá sľuhom židovským; žiaľbohu, že sa najdu takí katolíci, čo za pol verdunka pálenky predajú aj Krista Pána. Nemôžeme to veriť, že by sa aj u Vás tak nachádzalo. — K. R., Zay-Uhrovec: päť kúskov z

„kresťanskej ľudovej knižnice“ nemôžeme na naše útraty poslať; my sme dosť rozumne vyhlásili, že my len najmenej pätnásť kúskov tej rozprávky „Moje Srdce také; a tvoje je jaké?“ môžeme franko poslať; veď či tá knižka nie dosť lacná za 4 krajciare? — J. B., vo Fraštáku: Akože môžete takému židovi veriť, ktorý sa za agenta „Kresťana“ vydával; nuž či Vy nás ešte nepoznáte? My sme nevyslali nikoho, a Vy nemáte platiť nikomu, ale pošlite predplatok po pošte rovno na vydavateľstvo „Kresťana.“ — Duch. Pán J. R., v Trenčine: Srdečne ďakujeme za rozšírenie kresťanskej ľudovej knižnice; preto sme jej cenu tak nízko určili, aby si ju i ten najchudobnejší človek zaopatril môhol. — L. M., Košice: Vám to isté odkazujeme. — Prev. Pán J. H., Orava: Poslali sme Vám na ukážku jeden exemplár z kresťanskej ľudovej knižnice. — M. D., Markušová: Článok sme neskoro dostali do tohoto čísla; 60 kúskov rozprávky „Moje Srdce také; atď.“ Vám dľa žiadosti pošleme. — J. Č., Moštenice: Cenník sústredného skladu už ste dozaista dostali. — Do Levoči: Prosíme oznámiť, koľko potrebujete mesačne z toho tovaru?

Spolu tu upozorňujeme ct. predplatiteľov na to keď niekto nedostane noviny, nech listovne alebo na korespondentnej karte nepýta druhé, lebo to je unevanie a i útraty, lež nech ide na poštu a osloví poštaru, aby reklamoval noviny úradne on. To je povinný urobiť každý poštový úradník úplne za darmo. Keď by niektorý to nechcel urobiť, treba to napísať do žalobnej knihy, jaká musí byť na každej pošte, alebo v liste ho udat u poštovej, direkcii. Veď potom vykoná. Úradná reklamácia má ten osoh, že poštári väčší pozor dávajú na novinky a nerozhadzujú ich tak ľahkomyslene.

Obchodné zprávy.

1. Zbožie: Pšenica 11.10—11.30 zl. Raž 7.95—8.20 zl. Jačmeň na krm. 4.40—4.50 zl. do palenic 5.80—5.80 zl. na várku 6.50—8.00. Oves: 5.80—6.— Kukurica: 4.75—4.90. Proso: 5.35—5.75. Vo Viedni každý mc. o 50 krov drahší.
2. Olejové zrná. Lanové semeno: 06.00—00.00. Kohnopné semeno: 06.50—00.00.
3. Strova: Veľká biela šizula 6.50—7.50; tmavá 6.00—0.00 okruhlá: 8.00—8.25, tarkavá 6.00—6.40. Šošovica 26.00.30.00. Hrach 8.50—09.50. Čistý 13.50—20.00 zl.
4. Kupecké zelené plody: Mak 23—24. Burgyňa 1.80—2.00. Cibula 5.00—7.10. Cesnak: 19—25 zl. Petrželec: 5.00—9.00. Paprika 135—140 zl.
5. Potrava: Seno. Lúčne seno. 1.50—2.20. Slama. Na postielanie: 1.30—1.40. Žup 1.80—1.90.
6. Siatie: Červená datelina 26—32. Lucerna 35—42 zl. Jarri ladník 6.00—6.50 zl.
7. Hospodársky dobytok: Dovezeno bolo: asi 828 hospodárskych volov; 504 dojných kráv. Následovné ceny Výborná pára volov do jarma do 300—340 zl. Dojné kravy: za jeden kus 060—080 zl. Trh na ovce: Dovezeno bolo 1019 kusov oviec. Ceny: 12.50—15. zl. za páru, a 14—15 kr. za živý kilo. Sviňský trh: za kilogram 14—17. V salašoch 0000 kusov bolo umiestneno.
8. Zverové dorobky: Med žltý kvapkaný: 26—30 zl. vosk 164—165. Vajcá 40—50. Loj. Maslo I. 80—180 zl. II. 60—110 mc. Slanina 50.00—51.50. udená 55—00.56 zl.
9. Remeň funtový od 152—185 kl. teryc 135—156.
10. Kraviny vrázkované 165—175.
11. Tefaciny barnavé 12—13 kl. 420—440.

Zodpovedný redaktor: Mikuláš Lepšényl.

Mnoho peňazí

usporí každý hospodár, ktorý si svetochýrnu

„amerikánsku váhu“

zadováži, s ktorou hospodár svoje zbožie a všetky druhy hospodárske výrobky, gazdina zase nakúpené a predajné domáce články ľahko a chytro odvážiť môže.

S amerikánskou váhou je jedno súrnu potrebu tvoriace hospodárske a domácnostné náradie zaplnené, a tým uskokodeniam, ktorým po teraz hospodárske obecnstvo vystavené bolo, odpomoženo.

Preto odporúčanlivé je, aby u žiadneho riadneho hospodára nechýbalo. V Amerike je viac miliónov takýchto váh v obchode.

Amerikánska váha je následkom ľahkej, bárs aj jedným diefatom spravovať sa mohúcej silnej železnej ústrojnosti úprave nevystavená.

Cena spolu s upotrebným návodom ku pošte zadovážajúceho franko doposlaná

4 zl. 30 kr. — Môže sa na nej odvážiť : 400 kg.

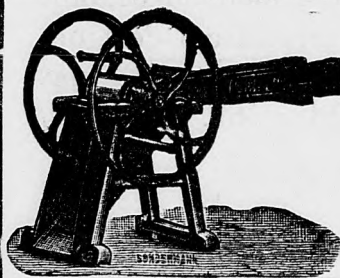
Zadovážiť sa môže cestou pozatýmneho zaplavenia (Nachnahme), alebo predbežným doposlaním peňazí

u pána *Leopolda Sohra.*

Som gy Szill.

MICHAL TRESKOŇ

V Bytči (Nagy-Bittse, Trencsénmegye),

fabrika na hospodárske mašiny, odporúča pp. hospodárom žentúre, sečkovice, mlátačky, rajtáre, triery, rozsievачky, šrotovníky, struhadlá, mašiny na kapustu, mašiny na moržovania kukurice, pluhy a brány, amer. hrable, mašiny na lámánie stromovej kôry, mačkadlá na slad a borievky, cirkulárne pily, mangle na prádlo, decimálne váhy.

Obrazkové cenniky pošlem na žiadost franko.

Papier makulatúrový

je k dostaniu u nás; metrický cent stojí 6 zl. 50 kr.

Velebným farským úradom.

Tlačiareň „Svätého Gerharda“ s úctou na vedomost dáva, že od týchto čias všetké cirkevné výtisky bude na sklade držať, a za najlacnejšiu cenu budú k dostaniu. Posávaď na sklade sú a hneď sa môžu poslať: Testimonium Confirmationis 100 kusov 50 kr.

Výtah z krstnej matriky: 100 kusov 60 kr. — Smrtný oznam: 100 kusov 70 kr.

SOBÁŠNE A SMRTNÉ LISTY,

na jemnom silnom papieri: 100 kusov 1 zl. 20 kr.

Ďalej k dostaniu sú:

knížočky pre údy občianských spolkov a knížočky splácováce.

Kus týchto 12 stranových knížočiek so silnou obálkou na osmorke predávame za 3 kr. okrem toho tlačiareň „Sv. Gerharda“ prijme jakékoľvek nariadenie, cirkevné, obecné a súkromné Odtisky a odposiela ich za najkratší čas, a za najlacnejšiu cenu; silný dobrý papier dáva a krásne vyhotovuje.

S úctou prosíme velebných pánov farárov, predstavených obcí, údy rozličných spolkov a každého katolíka, aby si od týchto čias tlačiarne výtisky nie v židovskej tlačiarne alebo v takej, ktorá nemá žiadnych zásad, kupovali, lež aby vyhľadali katolícku tlačiareň „Sv. Gerharda“, ktorá im vždy stojí na službu, a aby takto podporovali katolícku vec. Podajme si všetci ruky, vtedy sa budeme dobre mať.

Naša tlačiareň jakožto neohrozená zastupiteľkyňa katolíckych záujmov, bude sa s tým honosiť, jestli že požiadavkam v každom ohlade môže zadost učiniť a si chválu získať od tých, ktorí si u nej kupujú.

S úctou

Budapešť, 1895. (VIII., Práter-ulica 44.)

Tlačiareň „Svätého Gerharda“.